

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 22ας Απριλίου 2010 (*)

«Κανονισμός (ΕΚ) 2152/2003 – Παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Ένωση – Ορισμοί – Έννοιες “δάσος” και “άλλη δασική έκταση” – Πεδίο εφαρμογής»

Στην υπόθεση C-82/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα) με απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Φεβρουαρίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Δήμος Αγίου Νικολάου Κρήτης

κατά

Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Toader, K. Schieman, P. Kūris και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 25ης Φεβρουαρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Α. Βασιλοπούλου, καθώς και από τους Γ. Καρισιάδη, Β. Κοντόλαιμο και Ι. Χαλκιά,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. Ventrella, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A. Alcover San Pedro και τον M. Κωνσταντινίδη,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2152/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, για την παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Έμφαση στα δάση) (ΕΕ L 324, σ. 1).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Δήμου Αγίου Νικολάου Κρήτης και του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σχετικά με απόφαση με την οποία κηρύχθηκε αναδασωτέα έκταση του εν λόγω δήμου εμβαδού 217,64 m².

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ενώσεως

- 3 Κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 2152/2003:

«1. Με τον παρόντα κανονισμό θεσπίζεται κοινοτικό πρόγραμμα για την ευρεία, εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη, μακροπρόθεσμη παρακολούθηση της κατάστασης των δασών (στο εξής: “το πρόγραμμα”), προκειμένου:

- α) να συνεχιστεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω
- η παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των συνεπειών της και άλλων παραγόντων που επιδρούν στα δάση, όπως είναι οι βιοτικοί και οι αβιοτικοί παράγοντες και οι παράγοντες ανθρωπογενούς προέλευσης,
 - η παρακολούθηση των πυρκαγιών στα δάση και των αιτίων και επιπτώσεών τους,
 - η πρόληψη των πυρκαγιών στα δάση·
- β) να εκτιμηθούν οι απαιτήσεις και να αναπτυχθεί η παρακολούθηση των εδαφών, της δέσμευσης του άνθρακα, των συνεπειών των κλιματικών αλλαγών, της βιολογικής ποικιλότητας καθώς και της προστατευτικής λειτουργίας των δασών·
- γ) να αξιολογείται σε συνεχή βάση η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων παρακολούθησης για την εκτίμηση της κατάστασης των δασών και η περαιτέρω ανάπτυξη της δραστηριότητας παρακολούθησης.

Το πρόγραμμα παρέχει αξιόπιστα και συγκρίσιμα στοιχεία και πληροφορίες για την κατάσταση των δασών και τις επιβλαβείς επ’ αυτών επιδράσεις σε επίπεδο Κοινότητας. Συντελεί επίσης στην αξιολόγηση των εν εξελίξει μέτρων για την προώθηση της διατήρησης και της προστασίας των δασών προς όφελος της αειφόρου ανάπτυξης, με ιδιαίτερη έμφαση στις δράσεις που αναλαμβάνονται για τη μείωση των επιπτώσεων που επηρεάζουν δυσμενώς τα δάση. Το πρόγραμμα θα λαμβάνει υπόψη και, κατά περίπτωση, θα συνδέεται με τους υφιστάμενους και προγραμματιζόμενους εθνικούς, ευρωπαϊκούς και παγκόσμιους μηχανισμούς παρακολούθησης και θα συμμορφώνεται προς τις σχετικές διεθνείς συμφωνίες.»

- 4 Το άρθρο 3 του κανονισμού 2152/2003 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

- α) “Δάσος” σημαίνει έκταση με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) άνω του 10 % και επιφάνεια μεγαλύτερη από 0,5 εκτάριο. Τα δένδρα θα πρέπει να έχουν δυνατότητα να φθάσουν τουλάχιστον σε ύψος 5 μέτρων σε ώριμη ηλικία επί τόπου. Το δάσος είναι δυνατόν να αποτελείται είτε από κλειστούς δασικούς σχηματισμούς, όπου δένδρα διαφορετικών ορόφων και υπόροφης βλάστησης καλύπτουν υψηλό ποσοστό του εδάφους, είτε από ανοικτούς δασικούς σχηματισμούς με συνεχή κάλυψη από βλάστηση, όπου η κάλυψη κόμης δένδρων υπερβαίνει το 10 %. Νεαρές φυσικές συστάδες και όλες οι φυτείες που έχουν δημιουργηθεί για δασικούς σκοπούς και πρόκειται να φθάσουν σε πυκνότητα κόμης 10 % ή σε ύψος δένδρων 5 μέτρων περιλαμβάνονται στα δάση, όπως και οι περιοχές που κανονικά αποτελούν τμήμα δασικής περιοχής, αλλά προσωρινά δεν καλύπτονται από φυτά λόγω ανθρώπινης παρέμβασης ή φυσικών αιτίων, αναμένεται όμως να μετατραπούν και πάλι σε δάσος. Στον ορισμό του “δάσους” συμπεριλαμβάνονται: δασικά φυτώρια και φυτείες σποροπαραγωγής τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του δάσους· δασικοί δρόμοι, αποψιλωμένες επιφάνειες, αντιπυρικές ζώνες

και άλλες μικρές ανοικτές περιοχές εντός δάσους· δάση σε εθνικά πάρκα, προστατευόμενες φυσικές περιοχές και άλλες προστατευόμενες περιοχές όπως είναι οι περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού, επιστημονικού, ιστορικού, πολιτιστικού ή πνευματικού ενδιαφέροντος· ανεμοφράκτες και προστατευτικές ζώνες δένδρων με επιφάνεια τουλάχιστον 0,5 εκτάρια και πλάτος άνω των 20 μέτρων. Συμπεριλαμβάνονται οι φυτείες δένδρων καουτσούκ και φελλοφόρων δρυών. Από τον ορισμό εξαιρούνται ωστόσο εκτάσεις χρησιμοποιούμενες κατά κύριο λόγο για γεωργικές δραστηριότητες.

β) “Άλλη δασική έκταση” σημαίνει έκταση με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) 5 % έως 10 % από δένδρα που έχουν τη δυνατότητα να φθάσουν σε ύψος 5 μέτρων κατά την ωριμότητα επιτόπου· ή με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) άνω του 10 % από δένδρα που δεν έχουν τη δυνατότητα να φθάσουν σε ύψος 5 μέτρων κατά την ωριμότητα επιτόπου (π.χ. δένδρα-νάνοι ή υπανάπτυκτα) και κάλυψη με, ξυλώδεις ή μη, θάμνους. Από τον ορισμό αυτό εξαιρούνται περιοχές καλυπτόμενες με δένδρα, ξυλώδεις ή μη θάμνους που αναφέρονται παραπάνω αλλά έχουν επιφάνεια μικρότερη του 0,5 εκταρίου και πλάτος κάτω των 20 μέτρων, οι οποίες κατατάσσονται στις “άλλες εκτάσεις”: Εξαιρούνται επίσης εκτάσεις χρησιμοποιούμενες κατά κύριο λόγο για γεωργικές δραστηριότητες [...].»

- 5 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 2152/2003 προέβλεπε ότι το πρόγραμμα θα διαρκούσε για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών, από την 1η Ιανουαρίου 2003 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2006.
- 6 Ο κανονισμός (ΕΚ) 614/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Μαΐου 2007, σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE+) (ΕΕ L 149, σ. 1), κατήγγειλε τον κανονισμό 2152/2003.

Το εθνικό δίκαιο

- 7 Η ελληνική νομοθεσία ορίζει, στο άρθρο 3 του νόμου 998/1979, περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας (ΦΕΚ Α' 289), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου 3208/2003 (ΦΕΚ Α' 303/24 Δεκεμβρίου 2003), τους όρους «δάσος» και «δασική έκταση» ως εξής:

«1. Ως “δάσος” ή “δασικό οικοσύστημα” νοείται το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές).

2. Δασική έκταση υπάρχει όταν στο παραπάνω σύνολο η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά.

3. Η κατά τις παραγράφους 1 και 2 δασοβιοκοινότητα υφίσταται και το δασογενές περιβάλλον δημιουργείται σε μια έκταση όταν:

I. Φύονται στην εν λόγω έκταση άγρια ξυλώδη φυτά, δυνάμενα με δασική εκμετάλλευση να παράγουν δασικά προϊόντα (δασοπονικά είδη).

II. Το εμβαδόν της εν λόγω έκτασης στην οποία φύονται εν όλω ή σποραδικά τα ως άνω δασικά είδη είναι κατ' ελάχιστον 0,3 εκτάρια, με γεωμετρική μορφή κατά το δυνατόν αποστρογγυλωμένη ή σε λωρίδα πλάτους τουλάχιστον τριάντα (30) μέτρων. Η δασοβιοκοινότητα υφίσταται και το δασογενές περιβάλλον δημιουργείται και σε εκτάσεις με μικρότερο εμβαδόν από 0,3 εκτάρια, όταν λόγω της θέσης τους βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης με άλλες γειτονικές εκτάσεις που συνιστούν δάσος ή δασική έκταση.

III. Οι κόμης των δασικών ειδών σε κατακόρυφη προβολή καλύπτουν τουλάχιστον το είκοσι πέντε τοις εκατό (συγκόμωση 0,25) της έκτασης του εδάφους. Τα δασικά οικοσυστήματα χαρακτηρίζονται ως δάση ή δασικές εκτάσεις κατά τις επόμενες διακρίσεις:

- α) Εάν στην ως άνω βιοκοινότητα τα δασική είδη έχουν ευδιάκριτη κατακόρυφη δομή (ορόφους) και οι κόμες τους καλύπτουν ποσοστό μεγαλύτερο του τριάντα τοις εκατό του εδάφους (συγκόμωση μεγαλύτερη του 0,30 %), η εν λόγω έκταση χαρακτηρίζεται δάσος, με την προϋπόθεση ότι η συγκόμωση του ανορόφου υπερβαίνει τα δεκαπέντε εκατοστά (0,15) και σε περίπτωση έλλειψης υπορόφου η συγκόμωση του ανορόφου υπερβαίνει τα είκοσι πέντε εκατοστά (0,25).
- β) Εάν στην ως άνω βιοκοινότητα η ξυλώδης βλάστηση αποτελείται από δασοπονικά είδη αείφυλλων ή φυλλοβόλων πλατύφυλλων που εμφανίζονται σε θαμνώδη μορφή, η εν λόγω έκταση χαρακτηρίζεται δασική έκταση, εφόσον οι κόμες των ειδών αυτών καλύπτουν ποσοστό μεγαλύτερο του είκοσι πέντε τοις εκατό του εδάφους (συγκόμωση μεγαλύτερη του 0,25).
- γ) Στην έννοια των δασικών οικοσυστημάτων περιλαμβάνονται και οι εκτάσεις που απώλεσαν για οποιονδήποτε λόγο τη δασική βλάστηση και δεν αποδόθηκαν με πράξεις της διοίκησης, μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νομού, σε άλλες χρήσεις. Οι εν λόγω εκτάσεις διέπονται από τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 117 του Συντάγματος, κηρύσσονται αναδασωτέες και διατηρούν το χαρακτήρα που είχαν πριν από την καταστροφή τους.
4. Ως δασικές εκτάσεις νοούνται και οι οποιασδήποτε φύσεως ασκεπείς εκτάσεις (φρυγανώδεις ή χορτολιβαδικές εκτάσεις, βραχώδεις εξάρσεις και γενικά ακάλυπτοι χώροι) που περικλείονται από δάση ή δασικές εκτάσεις, καθώς και οι υπεράνω των δασών ή δασικών εκτάσεων ασκεπείς κορυφές ή αλπικές ζώνες των ορέων. Στις εν λόγω εκτάσεις, πέραν επιτρεπτών επεμβάσεων που προβλέπονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 13 του Ν. 1734/1987 (ΦΕΚ 189 Α') και τα άρθρα 45 έως 61 του παρόντος νόμου, ουδεμία άλλη επέμβαση επιτρέπεται. Οι εκτάσεις των περιπτώσεων α', δ' και ε' της παραγράφου 6 του παρόντος άρθρου δεν υπάγονται στις διατάξεις αυτής της παραγράφου, έστω και αν περικλείονται από δάση ή δασικές εκτάσεις.
5. Στις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγονται και τα εντός των πόλεων και των οικιστικών περιοχών πάρκα και άλση, καθώς και οι εκτάσεις που κηρύσσονται ή έχουν κηρυχθεί με πράξη της αρμόδιας αρχής ως δασωτέες ή αναδασωτέες.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Με απόφαση της 3ης Ιουνίου 2004, ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Κρήτης αποφάσισε να κηρύξει αναδασωτέα μια έκταση του Δήμου Αγίου Νικολάου εμβαδού 217,64 m², με το αιτιολογικό ότι η έκταση αυτή ήταν τμήμα ευρύτερης εκτάσεως που αποτελούσε δάσος, του οποίου η δασική βλάστηση είχε καταστραφεί με εκχέρσωση.
- 9 Ο Δήμος Αγίου Νικολάου προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, υποστηρίζοντας ότι δεν πληρούντο οι προϋποθέσεις που θέτει η εθνική νομοθεσία για τον χαρακτηρισμό της εκτάσεως αυτής ως «δάσους», ειδικότερα όσον αφορά τα κριτήρια της ελάχιστης εκτάσεως και του ποσοστού της συγκομώσεως.
- 10 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι έννοιες «δάσος» και «δασική έκταση», όπως ορίζονται στην εθνική νομοθεσία η οποία ίσχυε κατά τον χρόνο κατά τον οποίο έπρεπε να εκτιμηθεί η νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν συνέπιπταν με τους ορισμούς που περιέχονται στον κανονισμό 2152/2003. Εντεύθεν συνήγαγε ότι ενδέχεται η νομοθεσία αυτή να είναι ασύμβατη προς το κοινοτικό δίκαιο, οπότε θα έπρεπε να αποκλείσει την εφαρμογή της στη συγκεκριμένη περίπτωση και να εφαρμόσει την προϊσχύσασα νομοθεσία. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο δεν ήταν βέβαιο ως προς το βάσιμο της εκτιμήσεως αυτής.
- 11 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Εφαρμόζονται οι διδόμενοι από το άρθρο 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 2152/2003 ορισμοί του δάσους και της δασικής εκτάσεως και σε θέματα προστασίας και διαχειρίσεως εν γένει των κατά τους ανωτέρω ορισμούς δασών και δασικών εκτάσεων, τα οποία δεν ρυθμίζονται ρητά από αυτόν, προβλέπονται όμως από τις εθνικές έννομες τάξεις;

- 2) Εάν στο [πρώτο] ερώτημα δοθεί θετική απάντηση, επιτρέπεται στις εθνικές έννομες τάξεις να ορίζουν ως δάση ή δασικές εκτάσεις και εκτάσεις οι οποίες δεν αποτελούν δάση ή δασικές εκτάσεις σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 2152/2003;
- 3) Εάν στο [δεύτερο] ερώτημα δοθεί θετική απάντηση, ο επιτρεπόμενος να δοθεί από τις εθνικές έννομες τάξεις ορισμός, ως δασών και δασικών εκτάσεων, και εκτάσεων που δεν αποτελούν δάση ή δασικές εκτάσεις σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 2152/2003, μπορεί να διαφοροποιείται από τον ορισμό που δίνει ο ανωτέρω κανονισμός τόσο ως προς τα συστατικά στοιχεία της έννοιας του δάσους ή της δασικής εκτάσεως που ο κανονισμός διαλαμβάνει όσο και ως προς τον αριθμητικό προσδιορισμό των μεγεθών των τυχόν κοινών με αυτόν (τον κανονισμό) συστατικών στοιχείων; Ή ο ορισμός αυτός των εθνικών εννόμων τάξεων μπορεί μεν να περιλαμβάνει συστατικά στοιχεία της έννοιας του δάσους ή της δασικής εκτάσεως διαφορετικά από αυτά που διαλαμβάνει ο ορισμός του κανονισμού, ως προς τα κοινά όμως με αυτόν στοιχεία επιτρέπεται μεν να μην τα προσδιορίζει αριθμητικώς, όχι δε και να αποκλίνει, εάν προβαίνει σε τέτοιο αριθμητικό προσδιορισμό, από εκείνον (τον αριθμητικό προσδιορισμό) του κανονισμού;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 12 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, με το αιτιολογικό ότι η χρησιμότητα της απαντήσεως για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης δεν είναι προφανής. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο θεωρεί δεδομένο ότι η επίμαχη στο πλαίσιο της κύριας δίκης έκταση μπορεί να χαρακτηριστεί «δάσος» τόσο βάσει του εθνικού δικαίου όσο και βάσει του κανονισμού 2152/2003. Τα ερωτήματα έχουν συνεπώς θεωρητικό χαρακτήρα και αποβλέπουν απλώς στο να διαλευκανθεί το κατά πόσον μπορούν να θεωρηθούν ισχυροί οι ορισμοί του εθνικού δικαίου.
- 13 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί ωστόσο να γίνει δεκτή.
- 14 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία προβλέπει το άρθρο 234 ΕΚ, απόκειται αποκλειστικώς και μόνο στα εθνικά δικαστήρια, που επιλαμβάνονται της διαφοράς και φέρουν την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμούν, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής τους αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο. Επομένως, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να εκδώσει απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 38, και της 1ης Οκτωβρίου 2009, C-103/08, Gottwald, Συλλογή 2009, σ. I-9117, σκέψη 16).
- 15 Κατά συνέπεια, το τεκμήριο λυσιτέλειας των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορεί να ανατραπεί παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδίως δε όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που ζητείται με τα ερωτήματα αυτά δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Gottwald, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 16 Ωστόσο, εν προκειμένω, από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι το εθνικό δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η επίδικη έκταση αποτελεί εν πάση περιπτώσει δάσος τόσο βάσει του εθνικού δικαίου όσο και βάσει του κοινοτικού δικαίου. Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 13 και 14 της αποφάσεως αυτής, το αιτούν δικαστήριο εξαρτά τη λύση που θα προκρίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης από την ερμηνεία που ζητεί από το Δικαστήριο.
- 17 Επιβάλλεται ως εκ τούτου η διαπίστωση ότι δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία που ζητείται είναι άνευ σημασίας για την απόφαση που καλείται να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο.

18 Κατά συνέπεια, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως κρίνεται παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 19 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 2152/2003, οι οποίες ορίζουν, για τους σκοπούς του κανονισμού αυτού, τις έννοιες «δάση» και «δασικές εκτάσεις», αποκλείουν εθνικές διατάξεις περιέχουσες διαφορετικούς ορισμούς των εννοιών αυτών όσον αφορά προγράμματα τα οποία δεν διέπονται ρητώς από τον κανονισμό αυτόν.
- 20 Όπως προκύπτει από το άρθρο του 1, ο κανονισμός 2152/2003 είχε ως σκοπό τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την ευρεία, εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη, μακροπρόθεσμη παρακολούθηση της καταστάσεως των δασών. Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπούσε στη συνέχιση και στην περαιτέρω ανάπτυξη της παρακολουθήσεως της ατμοσφαιρικής ρυπάνσεως και άλλων παραγόντων που επιδρούν στα δάση, της παρακολουθήσεως των πυρκαγιών στα δάση και των αιτίων και επιπτώσεών τους, καθώς και της προλήψεως των πυρκαγιών αυτών. Αποσκοπούσε επίσης στην εκτίμηση των απαιτήσεων όσον αφορά την παρακολούθηση των εδαφών, τη δέσμευση του άνθρακα, των συνεπειών των κλιματικών αλλαγών, τη βιολογική ποικιλότητα και την προστατευτική λειτουργία των δασών, και στην ανάπτυξη της παρακολουθήσεως αυτής, καθώς και στην αξιολόγηση σε συνεχή βάση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων παρακολουθήσεως για την εκτίμηση της καταστάσεως των δασών και την περαιτέρω ανάπτυξη της δραστηριότητας παρακολουθήσεως.
- 21 Επομένως, όπως προκύπτει σαφώς από τις διατάξεις αυτές, ο κοινοτικός νομοθέτης, ο οποίος είχε επιπλέον διευκρινίσει στο άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 2152/2003 ότι το κοινοτικό πρόγραμμα αυτό θα διαρκούσε για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών, από την 1η Ιανουαρίου 2003 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2006, είχε την πρόθεση να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω προγράμματος.
- 22 Βεβαίως, εντός αυτού του πεδίου εφαρμογής, και δυνάμει του άρθρου 249, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, ο εν λόγω κανονισμός είχε χαρακτήρα γενικής ρυθμίσεως, ήταν δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ίσχυε άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.
- 23 Καίτοι η επίτευξη των ως άνω καθορισθέντων, για ορισμένο χρονικό διάστημα, σκοπών του εν λόγω προγράμματος, όπως εκτέθηκαν στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως, συνεπαγόταν την υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίσουν πρόγραμμα παρακολουθήσεως για τα δάση, εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης δεν είχε την πρόθεση να προβεί σε πλήρη εναρμόνιση όλων των δραστηριοτήτων που αφορούν τη διαχείριση των δασικών περιοχών.
- 24 Δεν αμφισβητείται συναφώς ότι ο εν λόγω κανονισμός εκδόθηκε βάσει του άρθρου 175 ΕΚ, που υπάγεται στον τίτλο XIX της Συνθήκης ΕΚ, ο οποίος αφορά την κοινοτική πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η κοινοτική νομοθεσία στον τομέα αυτό δεν αποσκοπεί σε πλήρη εναρμόνιση (απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, C-6/03, Deponiezweckverband Eiterkörpfe, Συλλογή 2005, σ. I-2753, σκέψη 27). Μολονότι το άρθρο 174 ΕΚ θέτει ορισμένους κοινοτικούς σκοπούς που πρέπει να επιτευχθούν, το άρθρο 176 ΕΚ προβλέπει τη δυνατότητα για τα κράτη μέλη να λαμβάνουν ενισχυμένα μέτρα προστασίας (αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2000, C-318/98, Fornasar κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-4785, σκέψη 46, καθώς και Deponiezweckverband Eiterkörpfe, προαναφερθείσα, σκέψη 27).
- 25 Ως εκ τούτου, καίτοι για την εφαρμογή του προγράμματος παρακολουθήσεως των δασών ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να ορίσει τις περιοχές που καλύπτονται από το εν λόγω πρόγραμμα, εντούτοις από καμία από τις διατάξεις του κανονισμού 2152/2003 δεν προκύπτει ότι ο κανονισμός αυτός είχε ως αντικείμενο τη θέσπιση κοινών κανόνων για τη ρύθμιση άλλων προγραμμάτων.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού, κατά το σαφές γράμμα αυτού, ορίζει τις δύο αυτές έννοιες αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού. Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο αυτό δεν είχε ως αντικείμενο και δεν μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείσει κάθε άλλο ορισμό των δασών και των δασικών εκτάσεων που τα κράτη μέλη έχουν ενδεχομένως την πρόθεση να υπαγάγουν σε όλα τα άλλα προγράμματα πλην εκείνων που διέπονται από τον κανονισμό 2152/2003.

- 27 Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν το επίμαχο στην κύρια δίκη πρόγραμμα διέπεται ή όχι από τον κανονισμό 2152/2003.
- 28 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του άρθρου 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 2152/2003, οι οποίες ορίζουν, για τους σκοπούς του κανονισμού αυτού, τις έννοιες «δάσος» και «δασική έκταση», δεν αποκλείουν εθνικές διατάξεις περιέχουσες διαφορετικούς ορισμούς των εννοιών αυτών όσον αφορά προγράμματα τα οποία δεν διέπονται από τον κανονισμό αυτόν.
- 29 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απόφαση επί των δύο άλλων ερωτημάτων του αιτούντος δικαστηρίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 30 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Οι διατάξεις του άρθρου 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού (ΕΚ) 2152/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, για την παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Έμφαση στα δάση), οι οποίες ορίζουν, για τους σκοπούς του κανονισμού αυτού, τις έννοιες «δάσος» και «δασική έκταση», δεν αποκλείουν εθνικές διατάξεις περιέχουσες διαφορετικούς ορισμούς των εννοιών αυτών όσον αφορά προγράμματα τα οποία δεν διέπονται από τον κανονισμό αυτόν.

(υπογραφές)

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.